

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Pintér Jenő *Magyar Irodalomtörténete*. Tudományos rendszerezés. Hatodik kötet: A magyar irodalom a XIX. század második harmadában. Budapest, 1933, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság kiadása. 8° 951 l. — A 19—20. lapról: „A nemzetiségi szervezkedés a bécsi udvar csöndes támogatásával az 1860-as években is egyre folyik. 1861-ben megalakul a Slovenská Matica; I. Ferencz József császár ezer pengő alapítványt tesz a tót irodalmi intézet céljaira, a beszercebányai katolikus püspök pedig kifejezi hő óhaját, hogy az új életre ébredt tót nemzet hozzá fog járulni az összmonarchia belső és külső megerősítéséhez. 1862-ben megkezdí működését a gömörmezei nagyrőcei evangélikus tót gimnázium, utána több tótnyelvű középiskolát szerveznek. A tanítás szellemét Zólyom vármegye egyik főirata világítja meg legjobban: e gimnáziumok célja az, hogy a pánszlávizmust a hazáját szerető felvidéki lakosság között a középiskolák útján nagyobb sikerrel terjeszthessék... A magyarság egyedüli szövetségstársa a németiség egy része és a zsidóság. A hazai németek annyi jóban részesülnek a kormányzat részéről, fiaikat olyan előzékenyen helyezik el a legjobb állásokban, hogy hálájukat nem tudják megtagadni; a zsidóság a jobb jövőben reménykedik, a magyar szavadelvűség nagylelkűen bánik vele, az ország földjé Eldorádó számára”. — Pintér Jenő folyamatosan megjelenő nagy művéről v. ö. még: Széphalom 1929: 119, 1930: 210 és 1932: 78.

Husztí József: *Hegedüs István r. tag emlékezete*. Budapest, Akadémia, 1932, 8° 27 l.

Callimachus Experiens: *Attila*. Accedunt opuscula Quinti Aemiliani Cimbriaci ad Attilam pertinentia. Edidit Tiberius Kardos. Lipsiae, Teubner, 1932, 8° 28 l. — A Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum, redigit Ladislaus Juhász c. sorozatban megjelent szövegkiadvány.

A szentesi Horváth Mihály reálgimnázium értesítője. Közzéteszi Jagger Imre igazgató. Szentes, 1931. — Megemlékezés Négyessy Lászlóról. Molecz Béla tanulmánya A tulajdonnév esztétikájáról.

Tabán Gyula: *Csend, muzsika, ünnep*. Versek. Szeged, 1932, 8° 48. l. — Huszonhároméves, rokonszenves költő, kevés témával, de sok új-kereséssel és ösztönnel.

Thomas Seneca: *Historia Bononiensis*... Carmen epicum. Edidit Josephus Fógel. Lipsiae, 1932, Teubner, 8° 68 l.

Dukánszky Béla: *Patrióta és hazafi*. Fejezet a magyarországi német irodalom történetéből. Bpest, Franklin, 8° 38 l.

Lill András: *Hullámjáték*. (Versek.) Budapest, 1932, 8° 77 l. — Halkszavú, feminin széplelek, mondanivaló nélkül. Nyelvében nincs semmi meglepetés, semmi erőteljesebb, eredeti szín. Le meri írni azt, hogy „szeretsz szőke-ség és én szeretlek”. Hiányzik ezekből a monoton, diszsonanciákat kerülő versekből a belső melódia is. Kár a szép papírért és a stílusereső tipografiáért.

(z. b.)

Conradus Celtis *Protucius Oratio*... Edidit Johannes Rupprich. Lipsiae, Teubner, 1932, 8° 20 l. — Juhász László (Szeged) sorozatának füzeté.

Nankelet, 1932 3. sz. — A 153. lapon: „Mindig újra fölhangzott és fölhangzik Németországban az a vélekedés, hogy Goethe nem elég német”.

Bartholomaeus Fontius *Carmina*, ediderunt Josephus Fógel et Ladislaus Juhász. Lipsiae, Teubner, 1932, 8° 34 l.

Tóth László: *Verancsics Faustus csanádi püspök és emlékiratai V. Pál pápához a magyar katolikus egyház állapotáról*. H. n. 1933, 8° 59 l.

Zoltán Takács: *Francis Hopp Memorial Exhibition*, 1933, The Art of Greater Asia, by... Budapest, é. n., 12° 79 l.

Kardos Tibor: *Zrinyi a költő a XVII. század világában*. Pécs, 1932, 8° 26 l. — A pécsi egyetem olasz intézetének 3. sz. kiadványa.

Ugolinus Verinus, *Panegyricon*... Ediderunt Josephus Fógel et Ladislaus Juhász. Lipsiae, Teubner, 1933, 8° 40 l.

Charles Bally: *Notions grammaticales d'absolu et de relatif*. Paris, 1933, 8° 14 l. — Különnyomat a Journal de Psychologie-ből.

Jean Hankiss: *Secrets d'atelier de l'abbé Prévost*. Paris, 1933, 8° 18 l. — Különnyomat az Académie des Sciences Morales közlönyéből.

Megemlékezés... Irta és felolvasta Vargha Damján, ciszt. r. áldozópap, egyetemi tanár, bölcsészettudománykari prodekan. (Különnyomat az Erzsébet-tudományegyetem Acta Universitatis 18. füzetéből.) — Közfeltűnést keltett a tanulmányoknak ez a mondata: „Mintha a nagy Vörösmarty gondolata új életre

kelt volna benne: Nem hal meg az, — zengi — ki milliókra költi dús élete kincsét, ámbar napja múlt; hanem lerázván, ami benne földi, egy éltető eszmévé finomu”. — Hozzátehetjük még ehhez az újszerű idézethez: megkondulnak Goethe harangjai; az élet álom, miként Shakespeare-nél írva taláлом; Petőfi kétségbeesett nagyidai kacajára hiába keressük Bessenyeinél a Tihanyi ekhót... G. P.

Molnár Ferenc: *Csoda a hegyek közt*. Athenaeum-kiadás, Bpest, é. n. 8° 146 l. — Molnár a Liliom óta gyakran keverte az álmot és a valót, — könyvben megjelent új darabját is legendának jelzi... „Az érsek úr végtelen jósága” aggódik a barátok peres földjéért s „nagy tudományú ügyvédet” küld a segítségükre. Az „idegen ügyvéd” megérkezik a kolostorba, — senki sem tudja, hogy a zárt kapun mikor és miképen jutott be. (Régesrég az „Ördög” jelent meg hasonló titokzatosan a milliomoséknál, hogy diadalmas házasságtöréséig támogassa Jolán asszonyt.) A „jóságos arcú, szép, öreg ügyvéd” nem a birtokper aktáit tanulmányozza. Megmenti Kis Cecilia cselédet, akit tulajdon gyermeke meggyilkolásával gyanúsítanak. A kisfiút életében mindenki megverte. (Molnári apróság ez a darabban, valahogy tudva-fáj, meg hat. Molnár alakjai általában mesterkéltek s a mese is olyan, de egy-egy ötletben vagy hangulatfoslányban igazságot, titkot érzünk meg.) A törvénytelen gyermek többször volt kellemetlen atyjának, a polgármester úrnak, de a bíróságon Kis Cecilia is megvallotta, hogy „néha... igen” jobban szerette gyermekénél a tanítót. (Molnárt, a bűnbocsátót, egyénies szentimentalizmus jellemezte, mint frót: egyénies rutin szokta jellemezni ilyenkor. A legendaíró is ez jellemzi.) A gyermekeket a polgármester ölte meg, de az ügyvéd nem csupán azért jött, hogy az igazat bizonyítsa. Helyszíni szemlét kér védőbeszéd helyett. (Azt, persze, tudja, hogy a gyilkosság hol történt. Ily részleteket a „Vörös malom” ördög-mérnöke is pontosan tudott.) A határban „lassan ő is, a bokor is elkezd fényleni. Aztán látni a bokron keresztül, amint lehajol és gyöngéden kiemeli a gyermeket”. Hallani, amint szelíden beszél hozzá. Vezeti a kolostor felé s még feljebb a kanyargós, fényes úton. Az ügyvéd „távolodó alakja fényben sugárzik a hegyek közt”. — Talán felesleges azt vitatni, hogy Molnár a tisztát, az egészséget, művészt ezúttal sem közelítette meg jobban, mint egyéb legendáiban.

(Rákosszentmihály.)

László István.

Marcel Prévost: *Akit az asszonyok szeretnek*. Ford. ifj. Bóka y János. Bp. é. n. [1933], 8° 266 l. — Prévost valamikor, a „Demi-vierges”, a „Lettres de femmes”, a „Lettres à Françoise” idején, kitűnő pszichologusa volt a női léleknek. Megelőzte a korát. Ebben az új regényében azonban mintha már régen túlhaladott álláspont lenne az öreg analitikus, aki a mai, háborúutáni nemzedéket a nyárspolgár csudálkozásával és modernkedésével fotografálja... Regénykompozícióra sohasem volt éreje a szellemes és valamikor merészül ható francia írónak. Ez az új könyve is széthullik, de a legnagyobb baj, hogy alakjai nem érdekesek és hogy untatóan hat az írónak mesterkedése, amellyel minél „modernebb” életbe hajszolja az alakjait — az üres sportfiút, a kisvárosias, szürke párisi asszonyt — hogy ilyen módon „korképet” adjon. Pedig ez a kép, a „léha”, reális és flörtölő mai ifjúság képe: sem nem szenzáció, sem nem mutatja intuíciós erővel a belülvilókat. A regénynek inkább az lehetett volna a címe: „A kiket a háború-előtti író már nem ért meg”. A fordítás észrevételi magát, bár nem minden stílusárnyalatával értünk egyet.

(Hódmezővásárhely.)

g. p.

Korunk szava, IV. évf. 1. sz. — Pongrácz Kálmán írja „Nemzeti és nemzetközi Isten” cím alatt: „A tudomány a praktikum szolgáivá szegődött és föladta pártatlan gögjét... Nem tudok és nem is akarok hinni egy olyan Istenben, aki jóságát, gondoskodását, szeretetét országhatárok után más-más adagolásban méri és segítő kezét csak azoknak nyújtja, akik pártjelvényt viselnek vagy rohamcsapatokban marsolnak. Nem tudok és nem akarok szellemet és észet, belátást vagy mindenhatóságot tulajdonítani egy olyan Istennek, aki a Rajna jobbpartján másképp beszél és másképp cselekszik, mint a Rajna balpartján”. Súlyos szavak, amik erősen emlékeztetnek Shaw-ra, a Johanna szerzőjének szavaira...

Magyar László: *Lázad a föld*. Buday György fámetszeteivel. Magyar Téka kiadása. [Szeged, 1933] 8° 252 l. — Szépen fölépített, önmagában teljes falu-képet adó regény. Egy parasztszalád elhelyezkedése a földreform keretei között és tragikus kudarca, amit a szerző mindenáron ki akar hozni a helyzetből. Az alakok élnek és nem múlnak el, bár ez talán azért is van, mert kissé konvencionális ízüek. A falut meglepő belső ismerettel rajzolja a szerző, de a

beszélgetés néha papirstilus. Az író fölfogása is édeskés és félhivatalos helyenként... Írásmódorából a modor kiérzik. A szobrász és a falusi kislány plátói-érzékli szerelme kiesik a főtémából. Az egyik szereplőnek gonoszsága mintha a közkedvelt Csathó-regényekre emlékeztetne. Néha riport lesz a meséből. A hősnő (Mária) hirtelen megváltozása nincs kellőképpen elfogadhatóvá téve. Egészen véve: mindvégig tartalmas olvasmány és irodalmi értékű kompozíció.

(Kenese.)

z. b.

Richard Hirsch: *Spanische Lyrik aus vier Jahrhunderten*. Ins Deutsche übertragen von —. Jena, 1933, 8° 79 l. — Az Ernst Gamilscheg szerkesztésében megjelenő „Vom Leben und Wirken der Romanen“ című sorozatból.

Karl Vossler: *Der Geist der italienischen Dichtungsformen und ihre Bedeutung für die europäischen Literaturen*. H. n., é. n. 8° 17 l. — A nagy európai áttekintéssel megírt, megállapításokban gazdag tanulmány az olasz irodalom európai szerepét és jelentőségét teszi a szellemtörténet mérlegére. Ilyen szintitikus megjegyzése például, hogy az olasz nyelvűművelés sokkal egyénibb és kevésbé racionális alapokon történt, mint a franciáknál; hogy Itália szabadította föl Európát a középkori formaízlés alól; hogy az olasz reneszansz klasszicizmusa át van itatva romantikus lelkeségtől; hogy a poeta rhetor és a poeta philologus típusait szintén Itália adta Európának; hogy a modern „barokk“ színházkot, operát és drámai irodalmat az olaszok kezdeményezték és inspirálták stb. Nem érdektelen Vossler tanulmánya mellett utalni arra az ellenkező véleményre, amelyet Johan Nordström upsalai egyetemi tanár képvisel legújabbán megjelent könyvében (Moyen âge et Renaissance, Paris, Stock, 1933) és amelyet ezekkel a szavakkal foglal össze: „... il faudra reviser complètement la conception traditionnelle qui nous a fait voir en la Renaissance italienne la matrice de notre civilisation“.

z. b.

Jolán Gedeon: *La fortune intellectuelle de Verlaine*. (France, Allemagne, Autriche, Hongrie.) Szeged, 1933, 8° 167 l. (Az Études Françaises publiées par l'Institut Français d'Université de Szeged c. sorozat 11. füzeté.) — Csupán néhány kritikai megjegyzésre szorítkozunk. Az osztrák fejezetet elhanyagolta a szerző, pedig ez bennünket közelebből érdekelt volna a magyar Verlaine-kultusz szempontjából. A téma föltevésében már volt előzménye a munkának, de ezt nem vette figyelembe: F. Piquet, aki Tournoux Verlaine-bibliográfiájának bevezetésében fontos szintitikus megállapításokat tesz a Verlaine-kultusz európai útjára vonatkozólag, kijelentve, hogy a germán és szláv népek elismerték Verlaine-t, a latinoknál azonban hideg fogadtatásra talált. Strowsky (első kiadása már 1912, nem 1924!) megérdemelte volna, hogy a disszertáció szövegében is helyet kapjon, mert ő az első, aki behatóbban foglalkozik, egy összefoglaló irodalomtörténet keretein belül, Verlaine-nel, rámutatva V. művészetének tudatos, sőt racionális, „boileau“ alapjaira, megtoldva még azzal, hogy egy személyes élményét is elmondja, látogatását V.-nél a kórházban. Lalou csak a bibliográfiában szerepel; említve sincs a dolgozatban Léon Daudet, aki Le stupide XIXe siècle c. munkájában szól az „arisztokrata“ és őszinte V.-ről, ütőkártyának használva őt a gyűlölt romantizmus ellen. A magyar fejezet hiányai: 1. Rákosi Jenő szerepe és V.-ellenes hadjárata, amit komplikál az a körülmény, hogy a francia V.-bibliográfiához ő is szolgáltatott adatokat és a V.-bibliográfia szerzője (Tournoux, 1912) éppen Rákosinak ajánlotta munkáját, bizonyára nem tudva, hogy V. legnagyobb ellenségének kedveskedik a V.-propagandával... 2. Ady Endre összes nyilatkozatai V.-ről földolgozandók volnának; a szerző csak egy párat említ belőlük, ezt is csak a bibliográfiában, futólag. 3. A magyar szocialista kritika (Népszava, A Tett, Ma, Vörös Lobogó) elhárító állásfoglalása a „bourgeois“ és dekadens V.-nel szemben, ugyanakkor, mikor Adyért síkra száll. 4. Horváth János; Vajthó László és más magyar irodalomtörténészek, stilsztika-írók szerepe a V.-kérdés körül. 5. A Nyugat szerepe és vitái a magyar V.-fordításokkal kapcsolatban. 6. Rá lehetne mutatni arra is, hogy V. Magyarországon elsősorban a közismert, dalszerű verseivel hat, nem azokkal, amik nehezebben hozzáférhetők a megértés számára és amik a költő intellektualizmusát dokumentálják; ilyenformán a magyar V.-portré sok konvencionális vonásból tevődött össze. Mindezek a hiányok könnyen pótolhatók lesznek a dolgozat magyar publikációja alkalmával, ami már meg is indult (v. ö. Széphalom 1933: 47).

(Szeged.)

Zolnai Béla.

